

۳۳۰۰۰۰۳

در شرایطی که روابط روسیه و غرب که طی چند ماه اخیر به واسطه بحران اوکراین رو به تیرگی گذاشته بود، همچنان در وضعیتی نامطلوب به سر می‌برد، اقدامات جدید روسیه در زمینه برگزاری رزمایش‌های نظامی در حوزه پیرامونی خود، بعد جدیدی را به تنش‌های موجود در این روابط افزوده است.

در شرایطی که روابط روسیه و غرب که طی چند ماه اخیر به واسطه بحران اوکراین رو به تیرگی گذاشته بود، همچنان در وضعیتی نامطلوب به سر می‌برد، اقدامات جدید روسیه در زمینه برگزاری رزمایش‌های نظامی در حوزه پیرامونی خود، بعد جدیدی را به تنش‌های موجود در این روابط افزوده است.

در جدیدترین تحول در این زمینه، برگزاری چند رزمایش به هم مرتبط نظامی از سوی روسیه در تاریخ ۲۱ تا ۲۸ ژوئن، سبب بروز انتقاداتی در میان کشورهای غربی شده است. در این رزمایش‌ها که توسط ناحیه نظامی مرکزی روسیه برگزار شد، ۶۵ هزار نیروی نظامی از جمله نیروهای متعلق به پایگاه‌های روسیه در قرقیزستان و تاجیکستان حضور داشتند. رسانه‌های دولتی روسیه این رزمایش‌ها را در چارچوب تلاش کلی سرگئی شویگو، وزیر دفاع این کشور، برای برگزاری رزمایش‌های گسترده و از پیش اعلام‌نشده به‌عنوان روشی جهت سنجش میزان آمادگی نیروهای نظامی روسیه مورد تحلیل قرار دادند. به‌عنوان مثال راشا تودی در این زمینه گزارش کرد: این رزمایش‌ها بیانگر آمادگی رزمی نیروهایی است که در قلمروی وسیع از رود ولگا تا کوه‌های اورال و سیبری و از دریای کارا در قطب شمال تا استپ‌های جنوبی روسیه در مرز قزاقستان مستقر هستند.

در همین حال، در برخی دیگر از تحلیل‌ها، از برگزاری رزمایش‌های مذکور چنین نتیجه‌گیری شد که وظیفه اصلی ارتش روسیه در آینده نزدیک، نه‌تنها بر حوزه غربی، بلکه همچنین بر عرصه نظامی آسیای مرکزی متمرکز خواهد بود. در این رزمایش‌ها، برخی واحدهای متعلق به حوزه‌های نظامی غربی و جنوبی روسیه نیز حضور داشتند و بر همین اساس، ناتو مسکو را متهم کرد از این اقدامات به‌منظور تهدید اوکراین استفاده می‌کند. سخنگوی ناتو در این زمینه به موضع‌گیری رسمی پرداخت و رزمایش‌های اخیر را به منزله تلاش روسیه برای دامن‌زدن به بحران اوکراین معرفی کرد. با این وجود و در میانه گمانه‌زنی‌های گوناگون، برخی بر این باورند اقدام روسیه در برگزاری چنین رزمایش‌هایی، بیش از هر چیز در چارچوب خروج نیروهای آمریکا و ناتو از افغانستان قابل تحلیل است. در همین راستا، از آنجا که در رزمایش‌های مذکور نیروهای روس مستقر در تاجیکستان (لشکر ۲۰۱) و قرقیزستان (نیروهای متعلق به پایگاه کانت) شرکت داشتند، هدف از آن‌ها می‌تواند آماده‌سازی جهت انجام رزمایش‌های گسترده‌تر آتی در چارچوب سازمان پیمان امنیت جمعی باشد.

از سوی دیگر، منابع نظامی اشاره می‌کنند که تمرکز اصلی رزمایش‌های اخیر بر اصل تحرک و انتقال سریع نیروها بوده

است که در صورت تصمیم روسیه به هرگونه مداخله‌ای در منطقه آسیای مرکزی، یک اصل بسیار مهم بشمار خواهد رفت. قرار است یکی از رزمایش‌های آتی سازمان پیمان امنیت جمعی نیز با تمرکز همین موضوع، یعنی انتقال سریع نیروها انجام گیرد.

به هر ترتیب و با در نظر داشتن همه موارد فوق، می‌توان سه هدف کلی را برای برگزاری چنین رزمایش‌هایی از سوی روسیه در مناطق مرکزی پیرامونی خود برشمرد: هدف نخست (همان‌گونه که اشاره شد) به تأمین ثبات در منطقه آسیای مرکزی پس از خروج نیروهای آمریکایی و غربی بازمی‌گردد. در این زمینه، تأمین امنیت مرزهای مشترک کشورهای آسیای مرکزی بویژه تاجیکستان با افغانستان دارای اهمیت بسیار است. روسیه در گذشته نیز بارها اقداماتی را در جهت تأمین امنیت این مرز انجام داده و طبعاً در شرایط کنونی نیز نسبت به این موضوع بی‌تفاوت نخواهد ماند.

هدف دوم را می‌توان به روندهای منازعه اخیر در منطقه خاورمیانه مرتبط دانست که با توجه به وجود زمینه‌های مساعد و مشترک در کشورهای منطقه آسیای مرکزی، احتمال سرایت به این منطقه را نیز داراست. در این زمینه به‌طور خاص باید به وجود پتانسیل افراط‌گرایی مذهبی در آسیای مرکزی اشاره کرد که قدرت‌گیری گروه‌های تکفیری در خاورمیانه می‌تواند به منزله جرقه‌ای برای بالفعل شدن این پتانسیل عمل کند.

درنهایت، سومین هدف همان است که مقامات غربی به آن اشاره می‌کنند، یعنی تداوم و تشدید روند قدرت‌نمایی روسیه در مقابل غرب که وقوع بحران اوکراین زمینه‌ساز اصلی آن بوده است. در این چارچوب می‌توان گفت روسیه سعی دارد نشان دهد که نه تنها بر حوزه غربی خود و مجاورت اوکراین از نظر نظامی کنترل کامل دارد، بلکه هرگونه تلاش احتمالی غرب برای ورود به دیگر بخش‌های خارج نزدیک روسیه با هدف کسب امتیاز یا اعمال فشار، واکنش مستقیم و قاطع مسکو را به دنبال خواهد داشت.